

SUOMEN AKATEMIA

1.10.2007

Opetusministeriö
PL 29
00023 Valtioneuvosto

Kirjeenne 20.8.2007/67/040/2006

Lausunto Liiketoimintaosaamisen selvitysryhmän raportista *Lisää liiketoimintaosaamista korkeakouluista*

Suomen Akatemia esittää pyydettyinä lausuntona seuraavaa:

Liiketoimintaosaamisen selvitysryhmä esittää monia uudistuksia alan koulutuksen mitoitukseen ja organisointiin, tutkimuksen työnjakoon ja tutkintorakenteisiin. Suomen Akatemian näkökulmasta raportin keskeisiä teemoja ovat suomalaisen liiketoimintaosaamiseen liittyvän tutkimuksen tieteellinen taso ja sen edellytysten varmistaminen, tutkijakoulutusjärjestelmä ja alan kansainväliset yhteydet sekä työelämän ja tutkimusmaailman väliset yhteydet.

Raportin pääajatuksot liiketoimintaosaamisen parantamisesta ovat kannatettavia. Raportissa esitetään lisäystä sekä liiketoimintaosaamiseen ja sen tutkimukseen sinänsä että näiden taitojen lisäämistä muiden opintojen oheisopintoina. Kyse on ennen muuta rakenteellisesta kehittämisestä ja laadun parantamisesta, ei niinkään tutkintomäärien lisäämisestä. Akatemian näkökulmasta painotus on kannatettava, ja esimerkiksi tutkijakoulujen ohjelmaan ollaankin lisäämässä liiketoimintaopintoja. Lisäksi on tarpeen kehittää tieteidenvälistä osaamista, jossa liiketalouden kysymyksiin yhdistetään mm. eettisten kysymysten ja ilmastokysymysten ymmärrystä.

Tieteellinen taso. Liiketoimintaosaamisen tutkimuksen tasoa arvioidessaan selvitysryhmä viittaa Suomen Akatemian vuonna 2005 julkaisemaan liiketaloustieteen tieteenala-arviointiin, jossa suomalaista alan tutkimusta kuvataan hyvätasoiseksi, osin jopa korkeaa kansainvälistä huipputasoa hipovaksi. Tutkimuksen heikkouksiksi esitetään instituutio-naalisten rakenteiden pirstaleisuus ja tutkimusnäkökulmien fokusoitumattomuus. Tutkimuksen hyvää tasoa osoittaa mm. se, että Suomen Akatemia rahoittaa liiketaloustieteiden tutkimusta vuosittain n. 9 miljoonalla eurolla; ala on KY-toimikunnan kuudenneksi suurin rahoituksensaaja. Tämä osoittaa, että alan tutkijat menestyvät kilpailussa. Lisäksi aloilla on muitakin rahoittajia, mm. suuria säätiöitä.

Selvitysryhmä nostaa esiin tieteenala-arvioinnin suosituksen, jonka mukaan kansainvälisen huipun tavoittaminen edellyttää tutkimuksen painottamista käsitteelliseen ja teoreettiseen kontribuutioon empiirisen tutkimuksen asemesta. Empiirinen tutkimus tosin voi

SUOMEN AKATEMIA

olla juuri se, mitä yritys-elämä kotimaiselta tutkimukselta odottaa ja joka voi monesti avata pro gradu- ja väitöskirjojen tekijöille ovia työelämään. Tieteenala-arvioinnissa painotettujen käytännön päätöksentekoon perustuvien ”käyttöteorioiden” luomisella voi näin olla paljonkin kysyntää. Suomalaiset yritykset ovat myös varsin avoimia tutkimustyölle, joten tapaustutkimusten painottaminen saattaa toisaalta kertoa toimivista suhteista tutkimusmaailman ja yritys-elämän välillä. Akatemia on viime vuosina korostanut tutkijoiden työllistymistä yliopistojen ulkopuolelle ja tutkimuksen vaikuttavuutta. Tässä mielessä empiirinen tutkimus on olennaista, mutta se vaatii tuekseen voimakasta perustutkimuksen ja teoreettisen otteen kehittämistä. Kansainvälistymisen kannalta teorian kehittämiseen painottuvalla tutkimuksella on enemmän annettavaa kuin käytännönläheisellä tutkimuksella.

Työryhmä suosittaa laitoksille profiloitumista, mikä on kannatettava ajatus. Tutkimuskentän pirstaleisuus ja fokusoimattomuus – tai monifokuisuus – hajottaa voimia ja johtaa päällekkäisyyksiin. Myös alueellinen pirstaleisuus hajottaa voimia, joten työryhmän esitys erilaisten sivutoimipisteiden karsimisesta on kannatettava. Yksiköiden tulee pystyä laadukkaaseen tutkimukseen ja opetukseen sekä työelämäyhteyksien ylläpitoon. Jos laitos keskittyy vain yhteen näistä, sen toiminta yksipuolistuu ja taso laskee.

Yliopistot ja ammattikorkeat. Selvitysryhmä esittää selkiytystä ammatti- ja tiedekorkeakoulujen työnjakoon. Tämä toisi helpotusta niihin ristipaineisiin, joita nykytilanne monissa yksiköissä aiheuttaa. Kuten selvitysryhmä toteaa, ammattikorkeakoulujen luonteva rooli voi löytyä alueellisen t&k-toiminnan ”veturina” toimimisesta ja empiirisistä tapaustutkimuksista. Tiedekorkeakoulut voisivat puolestaan keskittyä perustutkimukseen ja teoreettis-käsitteellisiin tutkimuskysymyksiin. Näiden välille on tarpeen kehittää luontevia yhteistyömuotoja.

Koulutus. Selvitysryhmä antaa verraten synkän kuvan alan valtakunnallisesta tutkijakoulusta KATAJASTA. Monet sen piirissä kuvatut ongelmat – jotka näyttävät liittyvän suurelta osin ohjausresurssien puutteeseen – kumpuavat ilmeisesti alan yleisistä ongelmista, mutta toisaalta voidaan pohtia, onko selvitysryhmän raportissa annettu kuva liiankin synkkä. Kansallisessa viitekehityksessä KATAJA nimittäin nousee esille ammattimaisesti johdettuna ja hyvin organisoituna tutkijakouluna, jonka toiminnalla on suomalaisessa perspektiivissä pitkät perinteet. Jako useisiin erillisiin ”alatutkijakouluihin” voi olla mutkikas, mutta monet ongelmat voivat olla peräisin myös hierarkkisesta laitos- ja oppiainerakenteesta.

On niin ikään tärkeää, että – lyhyen tähtäimen työmarkkinasuhdanteista riippumatta – alalla ylläpidetään riittävän suurta perustutkintotavoitetta, jotta jatko-opinnoilla ja sitä kautta alan tutkimustoiminnalla on jatkuvuutta myös tulevaisuudessa. Työryhmä korostaa jatko-opintojen tieteellistä luonnetta, mikä onkin järkevä painotus. Jotta täydennyskoulutusta tarvitsevat eivät ajautuisi jatko-opintoihin, on tarpeen varmistaa työelämän vaatima täydennyskoulutus. Akatemian tavoitteena on tukea myös tutkimuksen ja muun työelämän yhteyksiä erityisillä rahoitusmuodoilla, joten tarvitaan joustavia liikkumismahdollisuuksia ja yhteistyömuotoja.

Kansainvälisyys. Selvitysryhmä antaa verraten suotuisan kuvan alan kansainvälisyydestä, joskin se myöntää, että kansainvälisyys on viime vuosina toteutunut erityisesti opiskelijaliikkuvuuden kautta. Suomen Akatemian kokemusten valossa alan kansainvälisyys

ei kaikissa tapauksissa näyttäytyä yhtä myönteisessä valossa – esimerkiksi jatko-opiskelijoille ja tutkijatohtoreille suunnattu FCIBER-ohjelma houkutteli koko olemassaolonsa ajan varsin niukasti realistisia hakemuksia. Toinen puoli kansainvälisyyttä on ulkomaalaisten tutkijoiden liikkuminen Suomeen, ja siinä – erityisesti korkeatasoisten opettajavierailujen osalta – on vielä enemmän tehtävää kuin suomalaisten liikkumisessa ulkomaille.

Yhteenvetona selvitysryhmän raportista Suomen Akatemia toteaa, että liiketoimintaosaamisen tutkimuksen kiireellisimmät ongelmat liittyvät alan rakenteellisiin uudistuksiin. Korkeatasoisen tutkimuksen edellytyksenä ovat riittävän vahvat, kriittisen massan ylittävät tutkimusyksiköt. Tällaisissa yksiköissä on riittävästi potentiaalia myös monipuoliseen opetukseen ja väitöskirjaohjaukseen sekä yliopistojen kolmanteen tehtävään, joka tarkoittaa tässä yhteydessä käytännön yritys- ja työelämäyhteyksiä. Niin ikään on syytä pohtia, miten alan tutkijakoulutus ja laitosten sekä ammatti- ja tiedekorkeakoulujen välinen työnjako voidaan ratkaista tarkoituksenmukaisimmalla tavalla siten, että maassa on edellytykset sekä kansainväliselle huippututkimukselle että alueellista elinkeinorakennetta palvelevalle soveltavalle tutkimukselle.

Ylijohtaja, tutkimus

Riitta Mustonen

Yksikön johtaja

Pirjo Hiidenmaa